

MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH THEO HƯỚNG TĂNG TRƯỞNG XANH

NGUYỄN THỊ THANH TÂM*

Biến đổi khí hậu, ô nhiễm môi trường và suy giảm hệ sinh thái tự nhiên đang được coi là khủng hoảng kép đối với nhân loại hiện nay. Đó cũng là những lý do thúc đẩy các quốc gia xây dựng các định hướng phát triển kinh tế nói chung và du lịch nói riêng theo hướng tăng trưởng xanh và bền vững. Việc phát triển du lịch theo hướng tăng trưởng xanh luôn là giải pháp giúp cho người dân bảo đảm cuộc sống trên cơ sở gắn liền với sinh kế vốn có tại địa phương và góp phần bảo đảm sự ổn định và phát triển kinh tế - xã hội của quốc gia theo hướng bền vững.

Từ khóa: Phát triển du lịch; tăng trưởng xanh và bền vững; giải pháp; kinh tế - xã hội; sinh kế. Climate change, environmental pollution and degradation of natural ecosystems are being considered dual crises for humanity at present. These reasons push countries to develop orientations for economic development in general and tourism development in particular towards green and sustainable growth. The tourism development towards green growth is a solution to secure people's lives when they rely on the existing livelihoods in the locality and to ensure stability and national social economic development in a sustainable way.

Keywords: Tourism development; green and sustainable growth; solution; social economic; livelihoods.

NGÀY NHẬN: 09/01/2023

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 19/02/2023

NGÀY DUYỆT: 16/3/2023

1. Đặt vấn đề

Những năm gần đây, các chủ đề về tăng trưởng xanh (TTX), tăng trưởng bền vững, kinh tế xanh cùng với phát triển du lịch xanh, du lịch bền vững luôn nhận được nhiều sự quan tâm nghiên cứu và bàn luận tại các diễn đàn lớn ở quy mô quốc tế cũng như phạm vi mỗi quốc gia. Về phát triển du lịch theo hướng TTX cũng được nghiên cứu, trao đổi ở nhiều góc độ, tuy chưa có sự thống nhất về khái niệm, song nhìn chung có thể hiểu “Phát triển du lịch theo hướng tăng trưởng xanh là sự phát triển dựa trên cơ sở

điều chỉnh mô hình tăng trưởng theo hướng hiện đại, chất lượng, nhằm khai thác và sử dụng hợp lý, có hiệu quả tài nguyên và các nguồn lực cho phát triển du lịch”¹, trong đó chú trọng các dịch vụ và hàng tiêu dùng du lịch xanh; qua phát triển du lịch xanh để bảo vệ môi trường, giảm thiểu phát thải khí nhà kính và thích ứng với biến đổi khí hậu cũng như giải quyết tốt các vấn đề xã hội với mục tiêu phát triển du lịch vì cuộc sống phồn vinh, hạnh phúc của đất nước, của con người.

* TS, Học viện Hành Chính trị khu vực I

2. Thực trạng phát triển du lịch theo hướng tăng trưởng xanh ở Việt Nam

Nhận thức được tầm quan trọng của việc phát triển du lịch theo hướng TTX, Đảng, Nhà nước ta đã có nhiều chủ trương, định hướng và chính sách nhằm tạo cơ sở pháp lý thuận lợi cho việc triển khai các biện pháp phát triển du lịch theo hướng TTX. Trong đó, phải kể đến Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030 được ban hành theo Quyết định số 2473/QĐ-TTg ngày 30/12/2011 của Thủ tướng Chính phủ. Chiến lược đã xác định mục tiêu phát triển du lịch Việt Nam trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, thúc đẩy mạnh mẽ sự phát triển của các ngành, lĩnh vực khác và nhiều địa phương, cùng với đó, tối đa hóa đóng góp của du lịch đối với nền kinh tế, tạo việc làm và nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân. Đặc biệt, Chiến lược này cũng đưa ra định hướng phát triển du lịch xanh, gắn hoạt động du lịch với gìn giữ và phát huy các giá trị tài nguyên và bảo vệ môi trường.

Ngày 16/01/2017, Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết số 08-NQ/TW về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn. Nghị quyết thực sự có ý nghĩa lịch sử đối với sự nghiệp phát triển du lịch Việt Nam, khẳng định quan điểm: “Phát triển du lịch bền vững; bảo tồn và phát huy các di sản văn hóa và các giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc; bảo vệ môi trường và thiên nhiên; giải quyết tốt vấn đề lao động, việc làm và an sinh xã hội”. Nghị quyết số 08-NQ/TW cũng đã thể hiện quyết tâm chính trị ở cấp cao nhất của Đảng nhằm phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn của đất nước, thông qua nhìn nhận khả năng đóng góp của du lịch vào kinh tế - xã hội, chỉ ra tiềm năng, thế mạnh và hạn chế yếu kém cần khắc phục và quan trọng nhất là các giải pháp đột phá, đồng bộ, tạo sự thống nhất trong tư duy và

hành động của các cấp, các ngành và toàn xã hội về phát triển du lịch.

Tại khoản 2 Điều 4 *Luật Du lịch* năm 2017 quy định rõ nguyên tắc trong phát triển du lịch là phải “gắn với bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa dân tộc, tài nguyên thiên nhiên, khai thác lợi thế của từng địa phương và tăng cường liên kết vùng”. Chính vì vậy, thực hiện các chiến lược, chính sách, pháp luật về phát triển du lịch được thể chế hóa trên cơ sở các chủ trương, đường lối của Đảng, thời gian qua, ngành Du lịch Việt Nam đã tích cực triển khai nhiều hoạt động đổi mới và đem lại được những kết quả khởi sắc, từng bước khẳng định vai trò quan trọng của ngành công nghiệp “không khói”.

Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch ban hành và chỉ đạo thực hiện nhiều văn bản quản lý liên quan đến du lịch xanh và phát triển du lịch theo hướng TTX, đồng thời, tổ chức triển khai nhiều hoạt động trong thực tế, trong đó có thể kể đến việc ban hành Bộ tiêu chí “Nhân du lịch bền vững Bông sen xanh” vào năm 2012; ban hành Bộ tiêu chí “Nhân Du lịch xanh” năm 2013. Đây được coi là hướng dẫn cơ bản để các nhà đầu tư, nhà quản lý và nhân viên các cơ sở dịch vụ du lịch áp dụng nhằm đưa cơ sở trở thành một điểm du lịch xanh, góp phần bảo vệ môi trường tự nhiên và xã hội, thúc đẩy phát triển du lịch Việt Nam theo hướng TTX và phát triển bền vững.

Ngoài ra, các cơ quan quản lý nhà nước về du lịch cũng đã phối hợp tổ chức “Tuần văn hóa Du lịch Di sản xanh - Nơi gặp gỡ con người và thiên nhiên” năm 2017; triển khai thực hiện trưng trình khoa học - công nghệ trọng điểm cấp bộ: “Phát triển du lịch Việt Nam theo hướng tăng trưởng xanh” vào năm 2018; Hội chợ Du lịch Quốc tế - VITM 2019 với chủ đề “Du lịch Xanh” vào năm 2019². Những hoạt động này đã góp phần tạo nên

hiệu ứng tích cực và khuyến khích các địa phương phát triển du lịch theo hướng TTX với nhiều kết quả nổi bật, đáng khích lệ.

Điểm lại giai đoạn 2011 - 2019, ngành Du lịch Việt Nam đã đạt được những thành tựu đáng ghi nhận, qua đó, góp phần quan trọng thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội, nâng cao vị thế, hình ảnh đất nước. Năm 2019 là năm thứ 10 liên tiếp ngành Du lịch có tốc độ tăng trưởng cao và ổn định kể từ sau cuộc khủng hoảng kinh tế - tài chính toàn cầu năm 2009. Khách du lịch tăng lên đáng kể, từ 6 triệu lượt khách quốc tế, 30 triệu lượt khách nội địa (năm 2011) tăng lên 18 triệu lượt khách quốc tế, 85 triệu lượt khách nội địa (năm 2019), tốc độ tăng trưởng bình quân giai đoạn 2011 - 2019 đạt 14,9%/năm đối với khách quốc tế, 15%/năm đối với khách nội địa. Cùng với sự gia tăng lượng khách, tổng thu từ khách du lịch và đóng góp của ngành Du lịch vào GDP cũng tăng lên đáng kể. Chính vì vậy, năng lực cạnh tranh ngành Du lịch ngày càng được nâng cao. Năm 2019, Việt Nam xếp hạng 63/140 quốc gia và vùng lãnh thổ, tăng 4 bậc so với năm 2017, tăng 17 bậc so với năm 2011. Nhiều chỉ số trụ cột về năng lực cạnh tranh du lịch đã được cải thiện tích cực: mức độ mở cửa đối với quốc tế (tăng 15 bậc), môi trường bền vững (tăng 8 bậc), hạ tầng hàng không (tăng 11 bậc), hạ tầng dịch vụ du lịch (tăng 7 bậc), mức độ ưu tiên cho ngành Du lịch (tăng 1 bậc), chỉ số môi trường kinh doanh (tăng 1 bậc)³.

Bên cạnh những kết quả tích cực đó, việc phát triển ngành Du lịch Việt Nam nói chung và phát triển du lịch theo hướng TTX cũng còn nhiều điểm hạn chế. Chẳng hạn, công tác quy hoạch, khai thác tài nguyên phục vụ phát triển du lịch ở nhiều nơi nhìn chung chưa thực sự hợp lý, gây ảnh hưởng đến giá trị tài nguyên và cảnh quan tự nhiên. Sự gia tăng nhanh chóng lượng khách du lịch vượt quá sức chứa của các điểm đến

cũng dẫn đến tình trạng “vỡ trận” ở nhiều khu du lịch trọng điểm. Đặc biệt, tình trạng ô nhiễm môi trường, xả thải từ các hoạt động du lịch cũng đang có xu hướng ngày càng gia tăng; biến đổi khí hậu cùng với các vấn đề toàn cầu cũng đã và đang gây ra nhiều tác động tiêu cực làm ảnh hưởng không nhỏ đến sự phát triển của ngành Du lịch...⁴.

Tại nhiều địa phương, việc phát triển du lịch chưa thực sự gắn với khai thác và sử dụng có hiệu quả nguồn tài nguyên, hiệu suất sử dụng tài nguyên chưa cao; phát triển du lịch chưa gắn kết chặt chẽ với bảo vệ môi trường... Tại nhiều khu du lịch, điểm đến du lịch còn xảy ra tình trạng các chất thải rắn, rác thải, nước thải chưa thu hồi, chưa qua xử lý triệt để, làm ô nhiễm không khí, nước, tiếng ồn, thay đổi cảnh quan thiên nhiên và thay đổi môi trường sống của sinh vật. Nhiều cơ sở lưu trú, dịch vụ du lịch xây dựng chưa theo đúng quy hoạch hoặc quy hoạch không khả thi, đã làm tăng nguy cơ cho sự phát triển không bền vững.

Trong khi đó, bối cảnh mới với nhiều thách thức về ô nhiễm môi trường, dịch bệnh và biến đổi khí hậu mang tính toàn cầu, đe dọa sự phát triển bền vững của mỗi quốc gia, đang tiếp tục tạo ra những thách thức lớn đối với ngành Du lịch Việt Nam. Đơn cử chỉ tính riêng năm 2020, đại dịch bệnh toàn cầu Covid-19 gây ảnh hưởng nghiêm trọng đối với các hoạt động kinh tế, thương mại, sinh hoạt và đi lại của người dân, tác động lớn đến du lịch thế giới nói chung và du lịch Việt Nam nói riêng. Chuỗi tăng trưởng liên tục 10 năm của du lịch Việt Nam đã bị “đứt gãy”, các chỉ tiêu phát triển du lịch trong năm 2020 không thể hoàn thành như mục tiêu Nghị quyết số 08-NQ/TW của Bộ Chính trị⁵. Tính chung trong hơn hai năm đại dịch vừa qua, du lịch Việt Nam là một ngành chịu tác động nặng nề

nhất bởi đại dịch Covid-19. Năm 2020, lượng khách quốc tế giảm tới 80%, tổng thu từ khách du lịch giảm đến 59% so với cùng kỳ. Năm 2021, lượng khách quốc tế giảm gần 96%, nguồn doanh thu giảm sâu. Từ tháng 3/2022, Việt Nam đã mở lại hoàn toàn các hoạt động du lịch, đón khách quốc tế sớm hơn so với nhiều quốc gia trong khu vực. Thị trường du lịch đã dần khôi phục trở lại, nhất là du lịch nội địa phục hồi mạnh mẽ. Tuy nhiên, số lượng khách du lịch quốc tế đến Việt Nam trong năm 2022 chưa được như kỳ vọng, mới đạt khoảng 42% so với kế hoạch đề ra⁶.

Những diễn biến khó lường của bối cảnh biến đổi khí hậu, ô nhiễm môi trường, dịch bệnh bùng phát và suy giảm hệ sinh thái tự nhiên là những tác động rõ rệt và khó lường, đang thực sự tạo ra thách thức lớn đối với ngành Du lịch. Trước tình hình này, ngày 14/6/2021, Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 933/QĐ-TTg phê duyệt nhiệm vụ lập Quy hoạch hệ thống du lịch thời kỳ 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2045. Theo đó, quy hoạch nhằm phát triển du lịch bền vững theo hướng TTX, bảo đảm hài hòa giữa phát triển du lịch với bảo tồn, phát huy các giá trị tài nguyên, đặc biệt là tài nguyên văn hóa để xây dựng sản phẩm du lịch mang đậm bản sắc dân tộc; giải quyết các vấn đề xã hội, bảo vệ môi trường, thích ứng với biến đổi khí hậu và bảo đảm quốc phòng, an ninh. Đây cũng là một trong những cơ sở quan trọng để thúc đẩy việc phát triển du lịch theo hướng TTX, đáp ứng đồng thời các yêu cầu về kinh tế - xã hội và môi trường, bảo đảm hài hòa lợi ích của các chủ thể tham gia vào hoạt động du lịch, không làm tổn hại đến khả năng đáp ứng nhu cầu về du lịch trong tương lai.

3. Giải pháp thúc đẩy phát triển du lịch Việt Nam theo hướng tăng trưởng xanh

Thứ nhất, nâng cao nhận thức của các

chủ thể về tầm quan trọng của phát triển du lịch theo hướng TTX để thay đổi thái độ, hành vi thụ hưởng các dịch vụ du lịch một cách văn minh, bền vững.

Để thực hiện có hiệu quả biện pháp này, trước hết, cần tăng cường giáo dục, phổ biến chính sách phát triển du lịch theo hướng TTX cho tất cả chủ thể tham gia vào hoạt động du lịch, gồm: các nhà quản lý các cấp, các nhà quản trị doanh nghiệp, cộng đồng làm du lịch và du khách. Cùng với đó, chú trọng nâng cao nhận thức cho các nhà quản lý doanh nghiệp và cộng đồng về TTX, kinh tế xanh; phát triển xanh trong phát triển cơ sở vật chất, kỹ thuật du lịch, cũng như các dịch vụ du lịch ứng dụng năng lượng xanh, giao thông xanh, tiêu dùng xanh.

Ngành Du lịch cần chủ động, liên kết với các đơn vị truyền thông về lĩnh vực du lịch để đa dạng hóa các hình thức tuyên truyền bảo vệ môi trường, phát triển du lịch xanh cho cộng đồng làm du lịch và du khách. Qua đó, khuyến khích hình thành lối sống xanh và tiêu dùng bền vững trong du lịch. Các chủ thể tuyên truyền cũng cần ưu tiên tập trung vào nội dung quản lý sử dụng tài nguyên du lịch (cả tài nguyên tự nhiên và tài nguyên du lịch văn hóa), nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của kiểm soát chất thải và áp dụng các mô hình tiêu dùng bền vững và phát triển các công nghệ xanh, các công nghệ tiếp thị xanh, để giảm phế thải và tăng cường sản lượng du lịch trên cơ sở sức chứa bền vững.

Thứ hai, hoàn thiện cơ sở pháp lý về phát triển du lịch theo hướng TTX để thu hút hợp tác công tư trong việc đầu tư phát triển du lịch xanh.

Kế hoạch hành động quốc gia về TTX giai đoạn 2021 - 2030 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt đã đề cập 18 chủ đề, 57 nhóm nhiệm vụ, hoạt động và 134 nhiệm vụ, hoạt

động cụ thể⁷, trong đó nhóm nhiệm vụ quan trọng được ưu tiên liên quan đến phát triển du lịch là: “Hoàn thiện thể chế, chính sách quản lý phát triển du lịch theo hướng tăng trưởng xanh và bền vững”. Theo đó, hai nhiệm vụ cụ thể là: (1) Xây dựng, triển khai hiệu quả Quy hoạch hệ thống du lịch thời kỳ 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2045 gắn với kinh tế xanh, kinh tế biển xanh; (2) Hoàn thiện thể chế, chính sách ưu tiên phát triển du lịch sinh thái, du lịch nông nghiệp và nông thôn, du lịch cộng đồng. Xây dựng bộ tiêu chí đánh giá, triển khai hệ thống xếp hạng về TTX cho các điểm đến du lịch, các cơ sở kinh doanh du lịch ở Việt Nam.

Đồng thời, với việc thực hiện các nhiệm vụ này, các ban, ngành, địa phương cũng cần chủ động tiến hành rà soát lại quy hoạch, áp dụng, lồng ghép tôn trọng chiến lược quốc gia về TTX vào các kế hoạch, chương trình phát triển kinh tế - xã hội, xây dựng lộ trình chi tiết các hoạt động TTX, gắn kết chỉ tiêu TTX trong hệ thống chỉ tiêu kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội, chiến lược ngành. Nhà nước cần có chính sách thuế đặc thù ưu tiên dành riêng cho phát triển du lịch xanh nhằm thu hút các dự án đầu tư phát triển du lịch xanh gắn với bảo tồn tự nhiên và văn hóa. Cùng với đó, khuyến khích các doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực du lịch xanh sử dụng năng lượng xanh nhằm hạn chế chất thải từ hoạt động du lịch ra môi trường. Qua đó, tăng sức hấp dẫn thu hút vốn đầu tư vào lĩnh vực du lịch xanh.

Để phát triển du lịch xanh cần có cơ chế, chính sách đặc thù mang tính đột phá, tập trung triển khai các chính sách, cơ chế thu hút đầu tư; đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả xúc tiến đầu tư, Nhà nước cần ban hành chính sách phù hợp, dành quỹ đất hợp lý để thu hút đầu tư, đặc biệt là đầu tư xanh từ nước ngoài. Có như vậy mới tạo được sức

mạnh tổng hợp và khuyến khích sự tham gia rộng rãi và hiệu quả của các tổ chức, doanh nghiệp trong và ngoài nước phát triển du lịch bền vững theo hướng TTX vì mục tiêu lâu dài.

Thứ ba, phát triển và đa dạng hóa các mô hình và sản phẩm du lịch xanh, bền vững.

Việc ưu tiên phát triển các loại hình du lịch theo hướng TTX (du lịch sinh thái, du lịch cộng đồng, du lịch nông nghiệp và nông thôn, du lịch nghỉ dưỡng biển đảo gắn với phát triển kinh tế xanh, du lịch thể thao mạo hiểm bảo đảm các tiêu chuẩn, tiêu chí xanh...), phát triển sản phẩm du lịch xanh cũng là một trong những nhiệm vụ quan trọng được Thủ tướng Chính phủ nhấn mạnh trong Kế hoạch hành động quốc gia về TTX giai đoạn 2021 - 2030. Nhóm nhiệm vụ “Ưu tiên phát triển các loại hình du lịch theo hướng TTX, phát triển sản phẩm du lịch xanh” cũng có hai nhiệm vụ cụ thể: (1) Phát triển kết cấu hạ tầng, cơ sở vật chất kỹ thuật phục vụ các loại hình du lịch theo hướng chú trọng tính kết nối của kết cấu hạ tầng; (2) Khuyến khích nhà đầu tư du lịch chú trọng đầu tư hệ thống thu gom, phân loại và tái chế nhằm tái sử dụng nước thải, rác thải cho các mục đích khác nhau.

Để thực hiện có hiệu quả các nhiệm vụ này, thời gian tới, cần chú trọng phát triển năng lượng tái tạo và nâng cao hiệu quả sử dụng năng lượng trong hoạt động du lịch, cùng với đó thúc đẩy việc sử dụng các nguồn năng lượng này để hỗ trợ sinh kế, sản xuất và toàn bộ nền kinh tế, trong đó có kinh tế du lịch. Khuyến khích sử dụng rộng rãi những nguồn năng lượng sạch và gần như vô tận để có thể đáp ứng được nhu cầu năng lượng trong tương lai và giúp giảm phát thải khí nhà kính trong hoạt động du lịch. Đặc biệt, cần chủ động kiểm soát phát thải khí nhà kính từ 4 lĩnh vực chính là cơ sở lưu trú, lễ hành, cơ sở vui chơi giải trí và các điểm đến du lịch; kiểm soát việc xả thải và tăng

cường xử lý các loại chất thải khác nhau trong du lịch và các ngành liên quan du lịch. Tăng cường bảo tồn tài nguyên thiên nhiên, nước và đa dạng sinh học và tài nguyên văn hóa, đặc biệt là trong tiếp thu chọn lọc tinh hoa văn hóa, trong đó có văn hóa du lịch thế giới. Nâng cao chất lượng sản phẩm, nâng cao giá trị thu được trên một đơn vị sản phẩm cả ở thị trường du lịch nội địa và du lịch quốc tế...

Thứ tư, đào tạo nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu phát triển du lịch xanh.

Việt Nam hiện có khoảng 200 cơ sở đào tạo du lịch, trong đó có 62 trường đại học có khoa du lịch, 54 trường cao đẳng, 71 trường trung cấp, 4 trung tâm về dạy nghề nhưng nguồn cung ứng lao động du lịch chưa đáp ứng nhu cầu sử dụng của doanh nghiệp trong giai đoạn phục hồi kinh tế⁸. Các cơ sở du lịch ngày càng tăng nhưng năng lực đào tạo còn nhiều bất cập. Tính liên thông về chương trình, kết cấu chương trình đào tạo giữa các cơ sở không đồng nhất; cơ sở đào tạo manh mún, nhỏ lẻ, chưa gắn thực tiễn... Do đó, để đáp ứng các yêu cầu phát triển ngành Du lịch bền vững nói chung và phát triển du lịch theo hướng TTX nói riêng, cần chú trọng nghiên cứu các giải pháp nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực du lịch chất lượng cao ở các trường đại học, cao đẳng và trung cấp chuyên nghiệp. Đây là "chìa khóa" hữu hiệu để đưa du lịch Việt Nam trở thành ngành kinh tế mũi nhọn.

Bên cạnh đó, các địa phương, cần chủ động liên kết, phối hợp triển khai các chương trình, kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng, phát triển nguồn nhân lực du lịch, trong đó tập trung nâng cao nghiệp vụ quản lý cho lực lượng quản lý, điều hành bên cạnh việc huấn luyện, nâng cao kỹ năng nghề cho lực lượng lao động trực tiếp. Trong bối cảnh nước ta vừa trải qua đại dịch, hàng trăm nghìn lao động du lịch Việt Nam bị mất việc, nhiều lao động du lịch đã bỏ ngành, chuyển

ngành, do đó, cần có biện pháp giữ chân, thu hút, phục hồi lại lực lượng lao động cho ngành Du lịch. Đồng thời, tăng cường công tác đào tạo, phát triển nguồn nhân lực du lịch, đặc biệt là nhân lực du lịch chất lượng cao để bổ sung cho ngành Du lịch, đáp ứng nhu cầu phát triển trong giai đoạn mới □

Chú thích:

1. *Phát triển du lịch xanh trong bối cảnh tăng trưởng xanh của ngành Du lịch tỉnh Quảng Ngãi.* <https://tapchicongthuong.vn>, ngày 18/7/2022.

2, 4. *Phát triển du lịch theo hướng tăng trưởng xanh ở Việt Nam.* <http://www.dulichva-trainghiem.vn>, ngày 22/12/2020.

3, 5. *Chiến lược phát triển du lịch trước những thách thức mới hiện nay.* <https://www.tapchicongsan.org.vn>, ngày 05/7/2021.

6. *Phát triển du lịch một cách tổng thể, hướng đến du lịch xanh và bền vững.* <https://baochinhphu.vn>, ngày 21/12/2022.

7. *Quyết định số 882/QĐ-TTg ngày 22/7/2022 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Kế hoạch hành động quốc gia về tăng trưởng xanh giai đoạn 2021 - 2030.*

8. *Giải pháp đào tạo nguồn nhân lực du lịch chất lượng cao.* <https://dangcongsan.vn>, ngày 08/12/2022.

Tài liệu tham khảo:

1. Phạm Đình Dũng. *Kinh nghiệm phát triển du lịch xanh ở một số quốc gia châu Á và đề xuất cho Việt Nam.* Tạp chí Kinh tế và Dự báo số 15, tháng 5/2021.

2. Nguyễn Trúc Lê. *Du lịch xanh: Xu hướng phát triển tất yếu.* Tạp chí Kinh tế và Dự báo, số 8 (544)/2013.

3. *Nghị quyết số 08-NQ/TW ngày 16/01/2017 của Bộ Chính trị về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn.*

4. *Quyết định số 2473/QĐ-TTg ngày 30/12/2011 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030.*

5. *Quyết định số 1658/QĐ-TTg ngày 01/10/2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chiến lược quốc gia về tăng trưởng xanh giai đoạn 2021 - 2030, tầm nhìn 2050.*